

Atıf Bilgisi: Yıldız, F. ve Şahin Hassan, M. (2023). Bilim iletişimi bağlamında öncü bir dergi: Yeni Adam. *İNİF E- Dergi*, 8(1), 132-153.

BİLİM İLETİŞİMİ BAĞLAMINDA ÖNCÜ BİR DERGİ: *YENİ ADAM*

*Doç. Dr. Filiz YILDIZ**

*Doç. Dr. Meltem ŞAHİN HASSAN***

DOI: 10.47107/inifedergi.1146739

Araştırma Makalesi^{1**}

Başvuru Tarihi: 21.07.2022

Kabul Tarihi: 26.12.2022

Öz

Bilim iletişimi, kamunun bilimsel konular hakkında farkındalığının artması ve bilim okuryazarlığı becerilerinin gelişmesi açısından önemlidir. Türkiye’de yazılı basının ilk dönemlerinden itibaren az da olsa bilim haberlerine ve bilim içerikli yazı türlerine yer verildiği bilinmektedir. Bu çalışmada, Türkiye’nin önemli aydınları arasında yer alan, Ord. Prof. Dr. İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu tarafından yayımlanan *Yeni Adam* dergisi, bilim iletişimi açısından incelenmiştir. Nitel araştırma deseniyle hazırlanan çalışmada, *Yeni Adam*’ın bilim yayıncılığı üzerinden, erken Cumhuriyet döneminde Türkiye’de ve dünyada gündemde olan bilimsel tartışmalar, teknolojik gelişmeler ve yeniliklerin izi sürülmek istenmiştir. Çalışma kapsamında, derginin 541 sayısı, doküman analizi tekniğiyle incelenmiş, elde edilen bulgular; eğitim, tıp/sağlık, sosyal bilimler, fen bilimleri ve teknik konular olmak üzere 5 kategoride tasniflenerek, betimleyici yöntemle analiz edilmiştir. Çalışma, *Yeni Adam* aracılığıyla Türkiye’de bilim iletişimi tarihine ilişkin veriler sağlaması açısından önem taşımaktadır. Çalışmanın bulgularına göre *Yeni Adam*; halkı aydınlatma, eğitime ve halka öğretme anlayışından hareketle neredeyse tüm bilim konularını ele almış ve işlemiştir. Derginin yayın hayatı boyunca üzerinde en çok durduğu konu eğitimidir. Halk eğitimini Cumhuriyet’in değerleriyle birleştiren dergide, sosyal bilimlerde başta antropoloji, sosyoloji, kültür-sanat siyaset bilimi, felsefe, psikoloji gibi disiplinlerden içerikler yer almaktadır. Fen bilimlerinde ise fizik, astronomi, biyoloji konuları yer alırken aynı zamanda bu alanda dikkat çeken bilim insanlarının düşünceleri ve çalışmalarına da yer verildiği görülmektedir. Tıp/sağlık alanında beden sağlığı, çocuk sağlığı dikkat çekerken tıp alanında yaşanan bilimsel gelişmeler de yer almıştır. Teknolojiye oldukça önem veren dergide, ilim-teknik haberlerinin sıkça yer almasında toplumu yeniliklerden, icatlardan haberdar etme ve bu alanlarda toplumda farkındalık yaratma çabaları dikkat çekmektedir. Böylece, toplumdaki bilimsel farkındalığın ve becerilerin artırılması açısından *Yeni Adam* dergisinin etkili ve önemli bir bilim iletişimi aracı olduğu sonucu çıkarılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Bilim Gazeteciliği, Modernleşme, Yeni Adam, İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, Pozitivizm.*

* Çukurova Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, E-mail: filizyildiz@cu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1206-4314

** Erciyes Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, E-mail: meltemsahin@erciyes.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0337-1678

*** Yazar / yazarlar, makalede araştırma ve yayın etiğine uyulduğuna ve kullanılan fikir ve sanat eserleri için telif hakları düzenlemelerine riayet edildiğine yönelik beyanda bulunmuştur.

A LEADING JOURNAL IN SCIENCE COMMUNICATION: *YENİ ADAM***Abstract**

Science communication is considered important for increasing the awareness of public about scientific issues and developing science literacy skills. It is known that since the early days of the print media in Turkey, science news and articles with scientific content were included, albeit to a lesser extent. In this study, *Yeni Adam* magazine, published by İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, who is among the important intellectuals of Turkey, was examined in terms of science communication. In the study, prepared with a qualitative research design, it was aimed to trace the scientific debates, technological developments and innovations that were on the agenda in Türkiye, and the world during the early Republican period, through the science publishing of *Yeni Adam*. Within the scope of the study, the 541 issue of the journal, was examined with the document analysis technique. The findings were classified in 5 categories as education, medicine/health, social sciences, natural sciences and technical subjects, and analyzed with descriptive method. The study is important in terms of providing data on the history of science communication in Turkey through *Yeni Adam*. According to the findings of the study, *Yeni Adam*; starting from the understanding of enlightening the public, educating and teaching the public, it has dealt with and processed almost all science subjects. The issue that the journal focuses on the most throughout its publication life is education. Combining public education with the values of the Republic, the journal includes content from disciplines in social sciences, such as anthropology, sociology, culture-art, political science, philosophy, and psychology. In the sciences, on the other hand, while physics, astronomy and biology are included, it is seen that the thoughts and studies of scientists who draw attention in this field are also included. While physical health and child health in the field of medicine/health drew attention, it also took place in scientific developments in the field of medicine. In the magazine, which attaches great importance to technology, the efforts to inform the society about innovations and inventions and to raise awareness in these fields draw attention in the frequent occurrence of science-technical news. Thus, it is concluded that *Yeni Adam* magazine is an effective and important science communication tool in terms of increasing scientific awareness and skills in the society.

Key Words: *Science Journalism, Modernization, Yeni Adam, İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, Positivism.*

Giriş

Osmanlı İmparatorluğu'nda, 19. yüzyılda hız kazanan modernleşme sürecinde hayata geçirilen yenilikler ve toplumsal yapıda değişime yönelik uygulamaların başında eğitim ile ilgili atılan adımlar gelmektedir. Modernleşmeci uygulamaların öncüsü ve Tanzimat Fermanı'nın mimarı olarak kabul edilen II. Mahmud döneminden itibaren, eğitim alanında yapılan yenilikler ve modern okulların kurulması, Osmanlı modernleşmesinin önemli aşamaları olarak değerlendirilmektedir. Bu dönemde bilim ile ilgili konulara ise daha çok teknik çerçevesinde yaklaşılmıştır. Başka bir deyişle; askeri, tıbbi, zirai gereksinimleri karşılamak amacıyla, mühendislik ve tıp gibi teknik alanlara duyulan ilgi artmış ve bilim politikaları başlamıştır (Dursun, 2009, s. 41). 1879-1908 yılları arasında ortaokul ve lise düzeyinde yeni okullar açılırken, okul müfredatlarına fizik ve matematik dersleri eklenmiştir. Bu dönemde öğrenci sayısı 40 binlere ulaşmış, teknik eğitimde askeri okullar ön saflarda yer almıştır. Harp Akademisi, Askeri Mühendislik Okulu, Askeri Tıbbiye, Ticari Denizcilik Okulları modernleşmeye başlamış, Almanya'dan askeri, Fransa'dan zirai eğitimciler getirilmiştir. Darülfünun bünyesindeki matematik, fizik, bilim, din ve sosyal bilimler fakülteleri tekrar eğitime başlamıştır (Findley, 2011, s.153-157). Osmanlı modernleşmesinde değişime yönelik uygulamaların itici gücünü, sivil ve askeri seçkinler oluşturmaktadır. Durna'nın ifadesiyle 'küçük ama bilgili azınlığın önderliğinde' toplumsal çatışma ve gerilimlerin önlenerek ve yine bu seçkinlerin öğrendiklerini halka aktararak modernleşmenin mümkün olacağı düşünülmüştür (2009, s.17).

Batı merkezli bilimsel ve teknolojik gelişmelerin takibinin, toplumsal değişme ve ilerleme için kaçınılmaz olduğu düşüncesinin ağırlık kazandığı; Mülkiye, Askeri Tıbbiye ve Harbiye gibi okullarda yetişen gençler, Batıcı ve pozitivist düşüncenin öncüleri olarak nitelendirilmektedir. 19. yüzyıl Osmanlı toplumunda bir grup eğitimli azınlığın benimsediği Batıcı ve pozitivist değerler, Cumhuriyet'in ilk yıllarında 'muasır medeniyetler seviyesine ulaşmak' şeklinde somutlaşmış, temel bir hedef olarak ortaya konulmuş ve toplumsal

dönüşüm aracı olarak görülmüştür. Bilim dünyasında uzun bir dönem pozitivist bilimin ilkeleri, mutlak doğrular olarak benimsenerek bilimsel çalışmanın tek yolu olarak kabul edilmiştir.

Avrupa’da pozitivistliğin yükselişinin yansımaları, Osmanlı’da Tanzimat döneminden itibaren belirginleşmiş ve çağdaşlaşmaya yönelik fikirler pozitivistlikte karşılık bulmuştur. Tümelin bilgisine ulaşmayı ilke edinen pozitivist paradigma, olguların tekil olarak kavranmasını reddetmektedir. Tümelcilik ve evrenselcilik, her şeyi teorik bir etkinlik ile genel kavramlara dayanarak kavrama ve açıklama tutkusu pozitivist paradigmanın en belirleyici özelliklerinden biri olmuştur. Modernizmin temel ilkelerini; değişmeye olan vurgu, değişim hızının yüksekliği, ilerleme ve gelişmeye duyulan inanç, bilimselliğe olan güven, insana ve topluma ait her şeyin rasyonel ölçütlere göre belirlenmesi oluşturmaktadır. Doğa bilimlerinin, tabiatı denetim ve kontrol altına alma isteği, pozitivist paradigmaya mensup sosyal bilimciler arasında toplum mühendisliği eğilimlerini güçlendirmiştir (Can, 2005, s.2).

Osmanlı basınının ilk dönemlerinden itibaren, pozitivist düşüncenin doğa bilimlerine olan ilgiyi artırmış olmasının dönem gazetelerine yansıdığı görülmektedir. *Vakayi-i Mısriye* (1828), *Takvim-i Vekayi* (1831) ve *Ceride-i Havadis* (1840) gibi ilk dönem gazetelerinde bilim haberi olarak nitelendirilebilecek örneklere rastlanmaktadır (Koloğlu, 1997, s.26-31). Bilimsel yayınlar ise II. Meşrutiyet dönemine kadar sürmüş, ancak Cumhuriyet’e kadar olan süreçte yaşanan siyasal ve ekonomik sıkıntılar bilim konularındaki içerikleri ve bilim dergilerinin yayımını olumsuz etkilemiştir (Bahadır, 2001, s. 9)

Osmanlı toplumunda 19. yüzyıl ortalarından itibaren günlük gazetelerin yaygınlaşması, posta hatlarının ve yeni demir yollarının yapılması iletişim alanını güçlendirirken, aydın sınıfın İstanbul ve Anadolu’daki etkileri modernleşmenin altyapısını hazırlayan etkenler olmuştur. Özellikle öğretmen okullarının yaygınlaşması, öğretmenlerin Anadolu’da görev yapması, kamuoyunun düşüncelerini etkilemiş, İstanbul’da öğrenim gördükten sonra Anadolu’ya dönen eczacı, doktor, mühendis, avukat gibi meslek sahipleri de değişimin katalizörü olmuşlardır (Kahraman, 2008, s.18).

Çağdaşlaşma düşüncesinin toplumsal düzlemde benimsetilmesinde, gerek yurt içinde gerekse yabancı ülkelerde Osmanlı aydınları tarafından çıkarılan gazete ve dergilerden yararlanılmıştır. İlk özel gazete olan *Tercüman-ı Ahval*’in 1860 yılında yayımlanması ile başlayan süreçte *Tasvir-i Efkâr*, *Basiret*, *İbret* gibi gazetelerde, halkı aydınlatmak ve kamuoyu oluşturmak amacıyla, iktidarın baskı ve denetimine rağmen, özgürlükçü ve yenilikçi fikirlere yer verilmeye çalışılmıştır (Ülken, 2011, s. 35). Ancak muhalif fikirlerin iktidar tarafından engellenmesi ve gazetecilere verilen sürgün cezaları, Paris’te Yeni Osmanlılar Cemiyeti bünyesinde, Namık Kemal, Ziya Paşa, Ali Suavi gibi isimleri bir araya getirmiş, fikirlerini Avrupa şehirlerinde çıkardıkları gazetelerin Osmanlı topraklarında el altından dağıtılmasıyla aktaran ve ilk dönem Jön Türkler olarak da tanımlanan bu grubun düşünceleri, özellikle Askeri Tıbbiye, Harbiye ve Mülkiye gibi okullarda pozitivist düşünceye dayalı eğitim alan gençleri etkilemiştir. İttihat ve Terakki Cemiyeti çerçevesinde bir araya gelen bu ikinci kuşak Jön Türkler de öncüllerine benzer şekilde Avrupa kentlerinde örgütlenerek gazeteler çıkarmışlar, toplumsal ilerleme ve kalkınmayı mümkün kılacak düşüncelerin benimsetilmesi ve hayata geçirilmesi için mücadele etmişlerdir (Korlaelçi, 1985, s. 209-220).

İkinci Meşrutiyet’in ilanının ardından gazete ve dergi sayısında yaşanan artış ve çeşitlilik, okuryazarlığın artışı, basını geçmişe kıyasla, bir süreliğine de olsa daha etkili bir konuma getirmiştir. Batıdan gelen fikirler, eskiye nazaran halka daha çok sirayet ederken

bazı aydınlarca başlatılan ansiklopedik bilgi verme ve bilgiyi yayma çabası ağırlık kazanmıştır. Babıalı'nın basın merkezi olarak ortaya çıktığı bu dönemde basimevlerinin de sayısı artmıştır (Berkes, 2002, s. 366).

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ardından hayata geçirilen yeniliklerin önemli bir bölümünü eğitim ile ilgili uygulamalar oluşturmaktadır. Geçmişten kalan zihniyetin ve eğitim sisteminin dönüştürülmesi açısından ilköğretimden üniversiteye ve halk eğitimine dek pek çok açıdan yeni politikalar benimsenmiştir. Cumhuriyet'in ilanının ardından uygulanan eğitim politikaları; millilik, lâiklik ve modernlik kavramlarıyla temellendirilmek istenmiştir. Cumhuriyet ideolojisinin amaçladığı milli kültürün geliştirilmesi, gençlerin farklı görüş ve inançlara meyil etmesinin önlenmesi adına, eski eğitim kurumları tasfiye edilerek yabancı okullar da denetim altına alınmıştır. Tevhid-i Tedrisat Kanunu bu anlayışın bir ürünü olarak görülebilir (Okur, 2005, s. 209).

Ulus-devlet inşası sürecinde halk eğitimine ilişkin uygulamalar ağırlık kazanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında, öğretmenler ve eğitim alanındaki meslek kurumlarınca oluşturulan İrşad Heyetleri (aydınlatma toplulukları) kent ve köylerde halka devrimlerin anlatılması, okuma yazma öğretilmesi gibi faaliyetlerde bulunmuşlardır (Akyüz, 1987, s.404). 1930'lu yıllarda Kemalist ideolojinin hedefleri doğrultusunda halkın eğitimine ilişkin uygulamalardan biri de Halkevleridir. Türk Ocakları kapatılarak yerine 1932 tarihinde Halkevleri kurulmuştur. Halkın, kadın erkek diye ayrılmaksızın eğitimi, bir arada sosyalleşmesi ve kültür sanat alanındaki faaliyetleriyle 1930'lu yıllarda önemli rol oynayan Halkevleri, eğitim ve kültür kolu olarak çalışmışlardır.

Hedeflenen 'muasır medeniyetler seviyesine ulaşmak' için kalkınmanın öneminin bilincinde olduğu bu dönemde, bilimsel ve teknik gelişmeler devlet eliyle harekete geçirilmeye çalışılmıştır. Eğitim ve öğretimin birleştirilmesi, dönemin ünlü 3 eğitimcisi, John Dewey (1924), Prof. Kuhne (1925) ve Omar Buyse'nin (1927) Türkiye'ye davet edilişi (Kazdağlı, 1998, s.45-46), nitelikli öğrencilerin eğitim için yurtdışına gönderilmesi, bilimin kurumsallaşmasının ilk önemli adımı olarak 1933'te yapılan üniversite reformu ile Türk Tarih Kurumu (TTK) ve Türk Dil Kurumu (TDK) gibi merkezlerin kurulması, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin (DTCF) açılması, bilimsel alanlarda enstitülerin kurulması, Alman bilim insanlarının Türkiye'ye gelişi (1933) gibi çalışmalar dönemin bilim anlayışının çıktıkları olarak yer almıştır (Özdemir, 1985; Demir ve Kalaycıoğulları, 2010; Kazdağlı, 1998, s.45-46). Bu süreci değerlendirirken Uğural (2016, s.114) bu dönemde devletin bilim yaşamına katkısını iki aşamada özetlemektedir: Bu aşamalar, ülkenin kalkınması için ihtiyaç duyulan bilim ve teknolojinin yakından takip edilmesini sağlayacak sanayileşme politikalarının uygulanması ile toplumu akıl ve bilimsel düşünce çerçevesinde birleştirecek toplumsal reformların gerçekleştirilmesidir. Benzer şekilde Demir ve Kalaycıoğulları (2010, s.16) da çalışmalarında, Atatürk yönetiminin Türk bilim hayatına katkısını 2 kategoride değerlendirmişlerdir. Birincisi ülkede tüm uygulamalarda akıl ve bilimin rehberliğinin temel bir ilke olarak alınması, ikincisi ise bilimsel eğitimin ve üretimin yükselişini sağlayacak devrimlerin yapılması ve yatırımların gerçekleştirilmesidir.

Erken Cumhuriyet modernleşmesinin temeline inşa edilmeye çalışılan bilim (Bahadır, 2005, s.10) düşüncesinin temelleri de pozitivizmde bulunmuştur. Cumhuriyetin ilanıyla birlikte "hayatı boyunca bilim ve akılcı düşünceye önem veren" (Özata, 2007, s.1) Mustafa Kemal Atatürk'ün kurduğu devlet-bilim ilişkisi, toplumun her katmanında yerleştirilmeye çalışılmıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün çoğu konuşmasında yer alan bilim vurgusu bu açıdan önemlidir. Atatürk'ün bu konudaki önemli sözlerinden biri; "Millet beynelmilel umumi mücadele sahasında hayat ve kuvvet sebebi olacak ilim ve vasıtanın ancak muasır medeniyette bulunabileceğini bir sabit hakikat olarak umde kabul eylemiştir"

şeklindedir. Dolayısıyla Taner Timur'un söylediği biçimde “Kemalizm, ilim ve lâiklik kavramlarıyla pozitivizm paralelinde ilerlemiştir ve çağdaş medeniyet ‘hayat ve kuvvet sebebi olan’ ilme dayandığı için benimsenmiştir” (1983, s.95).

Eğitim yoluyla toplumsal dönüşümü sağlama ve aydın bireyler yetiştirme sürecinde gazete ve dergilerin de görev üstlendiği anlaşılmaktadır. Kurucu iktidarın, akıl ve bilim rehberliğinde hayata geçirmeye çalıştığı çağdaşlaşma ve kalkınma politikalarının başlıca destekçisi, dönemin yazılı basını ve radyo olmuştur. Erken Cumhuriyet dönemi boyunca gazete, dergi ve radyo aracılığıyla halkın Türkiye ve dünyadaki gelişmelerden haberdar olmasında, bilimle ilgili konulara ilişkin farkındalığının artmasında basın önemli rol oynamıştır. Cumhuriyet döneminde özellikle dergiler, yaşamın her alanında uygulanmak istenen aydınlanma projesinin ve toplumsal değişimin başlıca destekleyicileri olarak hareket etmişlerdir. Dergiler hem Batıda hem de Türkiye’de, gazetelere göre daha derinlikli, kapsamlı ve kalıcı araçlar olarak görülmüştür. Belli fikirler etrafında yoğunlaşmayı, fikirleri detaylı, kapsamlı biçimde aktarmayı ve yaymayı benimseyen dergilerin çevresinde bir takım düşünsel ve ideolojik okullar da ortaya çıkmıştır (Tellan ve Güngör, 2010, s. 231).

Bu çalışmanın konusunu oluşturan *Yeni Adam*, Türkiye’nin Batılılaşma, ilerleme ve kalkınma hedefinde önemli rol oynayan yayınlar arasında yer almaktadır. Dergide, toplumsal konular ve çağdaşlaşmaya yönelik öğretici içerikler kadar, bilimsel konulara ağırlık verilerek, okurların düşün ve anlam dünyasını biçimlendirme çabası da dikkat çekmektedir.

Yeni Adam dergisini içeren ve sahibi İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu¹ hakkında yapılmış pek çok akademik çalışma vardır. Bu çalışmalar, daha çok Baltacıoğlu’nun eğitimci ve modernist kişiliğini ele almaktadır. Bunlardan ilki; Kemal Aytaç’ın kaleme aldığı “İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu” (1984) başlıklı, Baltacıoğlu’nun hayatını, eserlerini ve özellikle eğitimle ilgili düşüncelerini aktaran çalışmadır. Mehmet Güngör, “Çağının önünde koşan bir aydın: İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu” (2008) başlıklı çalışmada, Baltacıoğlu’nun eğitim ve toplumsal yapıya ilişkin bakış açısını incelemiştir. Hamza Altın ise “II. Meşrutiyetten Cumhuriyete İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu ve Onun Eğitim ve Eğitim Kavramları İle İlgili Düşünceleri” başlıklı makalesinde; Baltacıoğlu’nun hayatına, eserlerine, eğitim ve eğitimci kavramlarıyla ilgili görüşlerine odaklanmıştır. “İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu’nun İletişim Araştırmalarına Katkıları”nı (2021) inceleyen Zeynep Gültekin Akçay, sosyoloji, eğitim, felsefe, tiyatro, sanat gibi alanları kapsayan geniş bir yelpazede çalışmaları bulunan Baltacıoğlu’nun iletişim araştırmalarına yaptığı katkıları ortaya koymayı amaçlamıştır.

Yeni Adam dergisini konu edinen tezlere bakıldığında ise Abdurrahman Demirci’nin (2004) hazırladığı “Yeni Adam Gazetesi’nde Eğitim Anlayışı (1934-1960) ” başlıklı Yüksek Lisans Tezi, Şeyda Barlas’ın hazırladığı (2007) “Visions of aesthetic and

¹ Baltacıoğlu’nun ismi bazı kaynaklarda İsmayıl bazı kaynaklarda İsmail olarak geçmektedir. Yeni Adam dergisinde yer alan bir yazıda bu duruma kendisi açıklık getirmektedir. Şöyle ki, Baltacıoğlu, anne ve babası tarafından kendisine ‘İsmail Hakkı’ adının verildiğini, nüfus kaydında isminin bu şekilde yer aldığını ifade etmektedir. Baltacıoğlu, adını ‘İsmayıl Hakkı’ şeklinde kullanma nedenini “Babamın anamın koyduğu ad ‘İsmail Hakkı’dır. Nüfus tezkeremde yazılı olan da budur. Öyle ise hep ‘İsmail Hakkı’ diye çağrılmam gerekirdi. Böyle olmadı. İlk önce anam babam beni ‘Hakkı’ diye çağırdılar. Sonra okul arkadaşlarım, hocalarımın bir takımı da ‘İsmail’ derdi ! Adımın tam olarak söylenmemesi çok tuhafıma giderdi. Bana ‘Hakkı’ veya ‘İsmail’ demek isteyenlere sinirlenirdim, benim adım ‘İsmail Hakkı’dır’ derdim. Günün birinde soyadı kanunu çıktı. Soyadı almak için hiç güçlük çekmedim. Çünkü soyadımız vardı; hemen aldım. Lâtin harflerini kullanmamız bana bir gerçek öğretti: aslı Arapça olan adlarımızı Arap gibi değil Türk gibi okuyorduk. Hiç sevmediğim adımla Türkçeleştirmek için onun imlâsını bozdum, okunduğu gibi yazmaya başladım: ‘İsmayıl Hakkı’ diye!” şeklinde açıklamaktadır (‘Adların Kaderi’, İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Yeni Adam, 10 Ocak 1946, s.3).

culture in *Yeni Adam: Republic of fine arts (1934-1950)* ” ve Yasemin Türkkan’ın hazırladığı (2008) ‘Türk Modernleşmesinde *Yeni Adam Dergisi (1934-1938)*’ başlıklı Yüksek Lisans tezi görülmektedir.

Yeni Adam dergisini konu edinen tezlere bakıldığında ise Abdurrahman Demirci’nin (2004) hazırladığı “*Yeni Adam Gazetesi’nde Eğitim Anlayışı (1934-1960)* ” başlıklı Yüksek Lisans Tezi, Şeyda Barlas’ın hazırladığı (2007) “*Visions of aesthetic and culture in Yeni Adam: Republic of fine arts (1934-1950)* ” ve Yasemin Türkkan’ın hazırladığı (2008) ‘Türk Modernleşmesinde *Yeni Adam Dergisi (1934-1938)*’ başlıklı Yüksek Lisans tezi görülmektedir.

Akademik alanda yapılan bu bilgi birikiminden yola çıkarak, *Yeni Adam*’ı bilim iletişimi bağlamında incelemenin alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bugüne kadar özellikle eğitim alanında incelenen derginin, modern hayata dâhil olacak yeni insanı ortaya çıkarmada, eğitimi de içeren ana çatı olan bilimden yola çıkmanın önemini anlatması açısından incelenmesinin, Cumhuriyet dönemi bilim anlayışını kavramaya da katkı sunacağı düşünülmektedir.

1. Tanzimat’tan Erken Cumhuriyet Dönemine Bilimin Yayılımına Katkı Sağlayan Bilim Yayınları ve *Yeni Adam*

Günlük hayatın her alanında insanları saran, yaşam için çözümler üreten bilim, toplum içinde yayıldıkça, anlaşılır oldukça, bilimde katılımcılık arttıkça; yeni bilgilerin yaratılmasına, yaşam kalitesinin artırılmasına, ulusal refaha, entelektüel yaşama, ahlaka ve bir bütün olarak topluma fayda sağlamaktadır (Geoffrey and Durant, 1987, s. 2, Nature, 2009, s. 514). Bernal (2011, s.363) da benzer biçimde, bilimin maddi ve ekonomik yaşamın ve bunu gerçekleştirecek düşüncelerin temel parçası olduğunu tanımlayarak, bilimin, ihtiyaçların toplumsal ölçekte anlaşılmasını ve bu ihtiyaçları karşılayacak düşünceleri sunduğunu belirtir.

Bir toplumda bilimsel okuryazarlığın gelişmesi ve toplumun bilimsel konular hakkında bilgi sahibi olabilmesi, kararlar alabilmesi için (Thomas ve Durant, 1987, s. 13) bilimin topluma anlatılması, aktarılması önemlidir. Bu noktada tüm bu süreçleri bağlantılandıran, bilimin aktarımının özellikle medya aracılığıyla dolayımlandığı ve etkileşiminin gerçekleştirildiği (Dursun, 2010, s.2) bilim iletişimi ön plana çıkmaktadır. Bilim iletişimi, toplumda birçok alanda; bilim merkezleri, müzeleri, fuarları; forumlar, bilim kulüpleri ve toplulukları, bilim gösterileri, tiyatroları, popüler bilim yayınları (Short, 2013, s.39) gibi araçlarla topluma aktarılabilir. Ancak tüm bunlardan daha hızlı bir şekilde bilim medyasıyla aktarılmaktadır. Gazete, dergi, radyo, televizyon ve sinema gibi kaynaklar, bilimin genel anlaşılabilirliğini sağlaması ve popülerleştirilmesi açısından önemlidir (Bucher, 2019, s.59; Nelkin, 1994, s.11; Bauer, 1998, s.75).

Osmanlı topraklarında, 1860 yılında ilk özel gazete olan *Tercüman-ı Ahval*’in ardından, günlük gazetelerin ve dergilerin art arda yayımlandığı görülmektedir. Bu dönemde az sayıdaki mizah dergisinin yanı sıra edebi içerikli dergiler öne çıkar. Bununla birlikte edebi dergilerin önemli bir yönünü bilimle ilgili konulara yer vermiş olmaları oluşturmaktadır. Başka bir ifadeyle, söz konusu yayınlarda okurların eğitilmesi ve aydınlatılması amacıyla içerikler oluşturulmuş, özellikle Batıda bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler aktarılmıştır. Bu kapsamda 1862 yılında yayın hayatına başlayan *Mecmua-i Fûnun* önemlidir. Münif Paşa tarafından kurulan Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye’nin yayın organı olarak çıkarılan dergi 1869 yılına kadar yayın hayatını sürdürür. Enver Behnan Şapolyo, “Adından da öğrenildiğine göre fenlerden bahsetmektedir” şeklinde nitelendirdiği *Mecmua-i Fûnun*’un, dönemin varlıklı

okuyucularının yardımıyla 50 sayı kadar yayımlandığını, hatta bir dönem cemiyet aracılığıyla Amerikan desteği de aldığını kaydetmektedir (1971, s. 112-113).

İlk Türkçe bilim dergisi olarak kabul edilen *Mecmua-i Fûnun*, kimya, fizik, sosyoloji, felsefe, coğrafya gibi bilim alanlarında çeşitli içeriklere yer vermiştir (Yapar Gönenç, 2007, s. 64; Ulusoy Nalcıoğlu, 2005, s.264). Osmanlı topraklarında düzenli yayımlanan ikinci dergi ise yayım hayatına 1863 yılında başlayan *Mecmua-i İber-i İntibah*'dir. Cemiyet-i Kitabet adında bir derneğin yayım organı olarak Ali Haydar Bey tarafından yayımlanan bu derginin de edebi yazı türlerinin yanı sıra tarih ve coğrafya konularında okuru eğitmeyi amaçladığı ilk sayısında ifade edilmiştir. Yapar Gönenç ve Ulusoy Nalcıoğlu'nun aktardıklarına göre, dergi 8. sayıdan sonra yayımına bir buçuk yıl ara vermiş sonrasında ise 8 sayı daha Babıali katiplerinden Mahmud Celaleddin tarafından yayımlanmıştır. 16. sayı ile birlikte derginin yayım hayatı da sona ermiştir (2018, s. 16).

Osmanlı İmparatorluğu'nda edebi olduğu kadar bilim konularına yer veren çok sayıda dergi, *Mecmûa-i Fûnun* ve *Mecmûa-i İber-i İntibah*'ın ardından yayımlanmışsa da pek çoğu kısa ömürlü olmuştur. Bunlar arasında Refik Bey tarafından yalnızca 3 sayı yayımlanabilen ve ilk Resimli Türkçe dergi olarak bilinen *Mir'at* (1862), *Ayine-i Vatan* (1967), *Medeniyet* (1874), *Şafak* (1874), *Mirat-ı Vatan* (1873), *Sadık* (1873) ve *Revnak* (1873) sayılabilir. Ayrıca dönemin önemli gazetecilerinden Ahmet Midhat Efendi'nin yayımladığı *Dağarcık* (1872) ile Ebuzziya Tevfik'in bir sayı çıkarabildiği *Cüzdân* (1873) da, bilimle ilgili içeriklere yer veren yayınlardır (Yapar Gönenç ve Ulusoy Nalcıoğlu, 2018; Topuz, 2003).

Tanzimat döneminden Cumhuriyet'e kadar olan süreçte yayımlanan, bilimsel içerikli pek çok yayın arasında *Servet-i Fûnun* ayrı bir yer tutmaktadır. 1891 yılında Ahmet İhsan Tokgöz tarafından çıkarılan dergi, yazar kadrosu, edebiyat, sanat ve bilimsel konulardaki zengin içeriği ve baskı kalitesiyle okurun takdirini kazanmış uzun ömürlü bir dergidir. Kurucusu Ahmet İhsan Tokgöz hatıratında, *Servet-i Fûnun*'un haftada iki gün yayımlanan bir akşam gazetesi olan *Servet*'in 'fenni' eki olarak çıkarıldığını anlatmaktadır:

Rumca Konstantinopolis'in sahibi D. Nikolaidi'nin, öğleden sonra çıkarmakta olduğu Türkçe *Servet* gazeteleri vardı. Türkçe *Servet*'te ben de ajans telgraf haberleri tercümanlığı yapmıştım. D. Nikolaidi'ye başvurduğum; ufak bir ücret karşılığında *Servet* gazetesine bir 'fenni' ek çıkarmak üzere ruhsat alıp bu ruhsatı bana vermeyi kabul etti, dilekçesini verdi. Dilekçe Babıali Matbuatı'ndan Dâhiliye'ye oradan da saraya gitti. *Servet* gazetesine ek olarak çıkacak resimli nüshanın *Servet-i Fûnun* olması hakkında 'kariha-i ilham-sabiha'in-i hazret-i padişahiden' bir Rum adına (!) buyruk çıktı. Artık ben kabıma sığmıyordum... *Servet*'in eki biçiminde izni çıkan *Servet-i Fûnun*'un hazırlığına başladım (Tokgöz, 2012, s.69).

Tokgöz'ün 27 Aralık 1942 tarihindeki vefatına kadar yayım hayatını sürdüren *Servet-i Fûnun*, "bilim ve tekniğe, tarım, sanayi ve ticarete, yerli ve yabancı buluş ve keşiflere ilişkin resimler konulmak" kaydıyla, padişah buyruğu ile saraydan maddi yardım almış, resimli bir bilim ve edebiyat dergisidir. Derginin 4 Nisan 1895 tarihli 212. sayısında, Doktor Miralay Cemil Bey'in yaptığı bir ameliyatı kapak fotoğrafı olarak basmış, böylece II. Abdülhamid döneminde ilk kez basında insan fotoğrafı kullanılmıştır (Tokgöz, 2012, s. 91).

Cumhuriyetin ilk yıllarında da 'muasır medeniyetler seviyesine ulaşmak', toplumda akıllı, aydınlanma düşüncelerini yerleştirmek ve bireylerin bu düşüncelere destek olmasını sağlamak için dönemin medya araçlarına ihtiyaç duyulduğu açıktır. Tüm düşüncelerinin temeline bilim ve akılcılığı koyan Mustafa Kemal Atatürk (Ayhan, 2002, s.11) birçok konuşmasında, "Dünyada her şey için, uygarlık için, yaşam için, başarı için en gerçek yol

gösterici bilimdir, tekniktir”, “Ulusumuzun siyasal ve toplumsal yaşamında, ulusumuzun düşünce eğitiminde yol göstericimiz bilim ve teknik olacaktır. Gözlerimizi kapayıp tek başımıza yaşadığımızı varsayamayız. Ülkemizi bir çember içine alıp dünya ile ilgisiz yaşayamayız. Bilim ve teknik nerede ise oradan alacağız ve herkesin kafasına koyacağız. Bilim ve teknik için kayıt ve koşul yoktur” (Şenşekerci, 2014, s. 329-330) sözleriyle topluma seslenmiştir. Onun bu düşüncelerinin karşılığı dönemin genç bilim insanları tarafından benimsenmiş ve hatta bu bilim hareketi dönemin bilim yayıncılığında da kendini göstermiştir.

Cumhuriyet’in ilanından hemen sonra 1924’te yayımlanan *Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası*², dönemin ilk bilim dergisi olma özelliğini taşımaktadır. Dergide işlenen fizik, matematik, kimya, zooloji, astronomi, botanik gibi bilim konuları (Günergün, 1995, s.286-291) hakkındaki makalelerin varlığı, dönemin bilim anlayışının ilgi konularını da yansıtır niteliktedir. Bu ilk örneğin ardından *Fen Âlemi* (1925-1926), *Maddiyat* (1925-1926), *Tabiât Âlemi* (1925-1927), *Fen ve San’at* (1933-1935) gibi popüler bilim dergilerinde, fizik, astronomi, kimya, tıp, iletişim, zooloji, botanik, matematik gibi bilim konuları işlenmiştir.

Genel olarak, popüler bilim yayıncılığı yapan ya da bilim insanları tarafından yayımlanan bu dergilerin yanı sıra, günlük gazetelerde ya da dönemin diğer türlerde yayın yapan dergilerinde bilim konularının işlenmesi, geniş bir kamuya hitap eden yayınlar içinde bilim konularının yer alması, toplumda bilimin yayılması açısından ayrı bir önem taşımaktadır. Cumhuriyet dönemi yöneticilerinin politik olarak ortaya koydukları ve geliştirmeye çalıştıkları bilim politikalarının, basın tarafından desteği ya da karşıtlığı da büyük anlam ifade etmektedir. Cumhuriyetin idealleri çerçevesinde, bireylerin entelektüel seviyesini yukarılara taşımak, kültürünü artırmak çabasında olan çokça yayın arasında dikkat çekenlerden biri de İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu tarafından çıkarılan *Yeni Adam* dergisidir. 1934 yılında yayın hayatına başlayan *Yeni Adam*’ın, adından da anlaşılacağı üzere dönemin yeni insanını yaratma, kültürel kalkınmaya destek olma çabasıyla bilim ve sanat ağırlıklı içerikleri dikkat çekicidir. Bilim konularının yer almasının önemi, Baltacıoğlu’nun Cumhuriyetin kurucu değerlerinin taşıdığı bilim anlayışına olan ilgisi ve desteklemesiyle ilgilidir. Cumhuriyet döneminin önemli zamanlarına tanıklık eden derginin, Cumhuriyet ideolojisinin yeni insanını bilimle yoğurmak istemesinin önemi büyüktür. Baltacıoğlu, 1933 üniversite reformunda üniversite dışında bırakılınca aslında bir bilim insanı olarak kürsüde öğrencilerine anlatacaklarını, *Yeni Adam* aracılığıyla tüm topluma anlatmayı düşünmüştür. *Uyanış (27 Ocak 1938)* isimli bir dergide kendisiyle yapılan bir mülâkatta, “*Yeni Adam*’ı kürsümün yerine koymak istedim” demektedir. Bu söyleşide; derginin halk eğitimindeki misyonu vurgulanarak Darülfünun’da sadece öğrencileri eğitirken *Yeni Adam* ile birlikte geniş bir kitleye hitap etme şansı yakaladığının altını çizmektedir. Bu çalışmada *Yeni Adam*’ın, halka bilimi anlatma ve bilime karşı ilgi uyandırma çabasında olan önemli bir bilim iletişimi aracı olarak çalıştığı düşünülmektedir. Bu nedenle çalışmada, *Yeni Adam* dergisinin bilim içerikli metinlerinin genel bir haritası çıkarılarak, bilim haberciliği ve bilim iletişimi alanındaki çalışmalara katkıda bulunmaya çalışılmıştır. Ayrıca *Yeni Adam* dergisinde bilim konusundaki düşüncelerin incelenmesinin, dönemin bilim anlayışını anlamaya katkı sağlaması açısından da önemli olduğu düşünülmektedir.

² *Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası*, ilk serisi 1916-1917 yılları arasında yayımlanan *Darülfünun Fünun Fakültesi Mecmuası*’nın ikinci serisidir.

2. Tarih Sahnesinde Yeni Adam

İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu tarafından çıkarılan *Yeni Adam* dergisi “Ülkümüz demokrasi ve Cumhuriyet için çalışmaktır” sloganıyla Ocak 1934 - Haziran 1979 yılları arasında yayımlanmıştır. Derginin, sahibi ve başyazarı İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, 1913’te Darülfünun’da Pedagoji Profesörlüğüne (Fenn-i Terbiye Müderrisliği) atanmış, 1917’de Milli Talim ve Terbiye Cemiyeti’nin Genel Sekreteri olmuştur. 1918’de Tedrisat’ı Taliye Müdürü Umumiliği, 1919’da Tedrisatı Âliye Müdürü Umumiliği ve Maarif Nezareti Heyeti Teftişiyeye Müdürü Umumiliği’ne getirilmiştir (Aytaç, 1984, s.239). Serbest Cumhuriyet Fırkası kurucularından olan Baltacıoğlu, edebiyat ve eğitim alanlarında önemli eserler vermiş önemli bir aydındır. Aytaç’a göre; “Eğitim Reformu Akımı’nın Türkiye’deki en büyük temsilcisi olan Baltacıoğlu, “Yaratıcı yeni adamları yetiştirecek bir eğitim sistemi getirmek istemektedir” (1984, s.242). Baltacıoğlu, derginin ilk sayısında “Gazete niçin çıkarıyorum?” başlıklı bir yazı kaleme alarak bu dergiyi çıkarma gayesini anlatmıştır. Bu yazıda, derginin yayın çizgisi; demokratik yaşam tarzı, iyilik, güzellik, doğruluk prensiplerine bağlılık, milli ihtilâlin hizmetinde olmak şeklinde çerçevelenmiştir (<https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/yeni-adam-dergisi/>).

Uzun yıllar üniversitede dersler veren Baltacıoğlu’nun, yazılarında ve derginin yayın politikasında ‘halkı aydınlatma, eğitme ve halka öğretme’ gayesi ilk sayılardan itibaren belirgindir. Baltacıoğlu 2 Ocak 1936 tarihinde kaleme aldığı yazısında *Yeni Adam*’ın yayın politikasını “İdeali bellidir, eskiyle dövüşmek, yeninin hakkını korumak, eğriyi, doğruyu, güzeli en gür ve en yüksek sesle söylemek” şeklinde ifade etmiştir. Düzenli olarak yayımlanan ve Baltacıoğlu tarafından kaleme alınan Halk Terbiyesi ve Halk Üniversitesi başlıklı sayfalar bu tavrı net biçimde göstermektedir. Ayrıca dergi yayıncılığının dışında fakat dergi aracılığıyla duyurulan bir eğitim faaliyeti de dikkat çekmektedir. Şöyle ki; *Yeni Adam*’ın muhabere mekteplerinde yabancı dil, felsefe, sosyoloji, psikoloji, pedagoji ve resim dersleri verildiği çeşitli zamanlarda ilan edilmektedir. Anlaşıldığı kadarıyla bu eğitimler, öğrenciler ile bire bir mektuplaşma aracılığıyla gerçekleşmektedir. Okulların yöneticilerine ve öğretmenlerine de, mekteplere yazılma çağrısı yapılmaktadır. Ayrıca, kitap yayıncılığı, bahçecilik ve müzik gibi konularda da eğitim hizmetleri de verilmekte olduğu zaman zaman ilan edilmektedir (27 Şubat 1936). Tüm bunlardaki amaç, önce okurun seviyesini yükselterek bunun tüm topluma taşınmasını sağlamaktır. Başka bir ifadeyle; Cumhuriyet’in medeni ve aydın vatandaşları dergi aracılığıyla üretilmeye çalışılmaktadır

Derginin adından da anlaşılacağı üzere ‘yeni’ye dair olanları öne çıkarma amacıyla hareket ettiğini vurgulayan Türkkan’ın (2011, s.166) tespitleri, *Yeni Adam*’ın, rejimin değerleri ve ulaşmayı öncelendiği hedefleri doğrultusunda tasarladığı ‘yeni adam’ modelini ortaya koymaktadır. Türkkan, yeni Türkiye’de idealize edilen, geçmişten kopuk ve yeniye uyum sağlamaya istekli vatandaşın üretiminde derginin izlediği politikayı şu sözlerle anlatmaktadır:

Yeni Adam, 1930 sonrası Cumhuriyet dönemi Türkiye’sinde yaşanan modernleşme ve Osmanlı’dan bağlarını koparma çabalarına paralel bir çizgi izler. Ele aldığı konular, derginin adından da anlaşılacağı gibi ‘eski’ye değil, ‘yeni’ye dair konular olup, kurulan yeni rejime, yeni zihniyetli bir toplum kazandırma amacını taşır. Dergi, böyle bir hedefin gerçekleşebilmesi için temel ölçütün birey olduğu inancıyla, dönemin ihtiyacına yakışan yeni insanı; kendi tabiriyle ‘yeni adam’ı tanımlamaya gider. Dergi ilk sayılarında bu tanımlamayı, ‘yeni adam’ın ne olduğundan çok ne olmadığından yola çıkarak; dünün çarpıklığı, mevcut günün hataları ve ideal bir gelecek tartışmaları sırasında dolaylı olarak şekillendirmeye çalışır (s. 166).

Türkkan’ın işaret ettiği ‘eski’den uzaklaşmayı güçlendirme eğilimini; yaşam tarzları, giyim-kuşam, dış görünüş, alışkanlıklar ve insan ilişkileri bağlamında olduğu gibi

dilde, sanatta ve edebiyatta çağdaş yaklaşımların olumlanması şeklinde görmek mümkündür. Örneğin dergide sıklıkla yer verilen tiyatro eleştirilerinde, ulusal tiyatronun önemi vurgulanır ve bu alanda Batı taklitçiliğine karşı çıkılır. Bununla birlikte yeniliğin şart olduğu, “Biz *Yeni Adam*’cılar bugünkü tiyatromuzun tuttuğu yolu doğru bulmuyoruz. Bu tiyatronun düzeltme yoluyla yenilenebileceğine de inanmıyoruz. Yeni bir sanat kurmak için yeni kafalar ister” ifadeleriyle anlatılmıştır (12 Ocak 1950).

Derginin yazarları arasında Çetin Altan, Suphi Nuri İleri, Cevat Memduh Altar, Nurullah Ataç, Zeki Faik İzer, Vahdet Gültekin, Asena Ilgaz, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Hüseyin Avni Şanda, Kerim Sadi ve çizer Fikret Mualla bulunmaktadır. Baltacıoğlu’nun dergiyi bir eğitim aracı olarak kullanma anlayışının yansımaları derginin yazar kadrosunca kaleme alınan içeriklerde de belirgindir. Örneğin; Çetin Altan’ın “Elemeler-Eleştirmeler” adlı sayfasında toplumsal değişme ve ilerleme vurgusu taşıyan yazıların yanı sıra ağırlık olarak dil ve edebiyat konularına yer verilmiştir. Altan’ın yazılarında Türkçe sözcükler üzerine yürütülen tartışmalar, dilin hatalı kullanımına dair eleştiriler ve edebi konularda öğretici bir üslup dikkat çekmektedir.

Baltacıoğlu’nun düşüncelerinde, gazete modernleşme sürecinde kitleleri bilgilendiren, aydınlatan bir araçtır ve Doğu kültürünü korurken Batı’nın medeniyetini alarak toplumun ilerlemesinde en büyük yardımcıdır. Medeniyetin takip edilip topluma uygulanması gerektiğini belirten Baltacıoğlu, Türk gazeteciliğini; öğretici gazete safhası, hava yaratma gazete safhası ve eksperler safhası olarak üçe ayırmaktadır. Avrupa’da basın; haber veren, eleştiren, halkla iktidar arasında köprü kuran, fikirlerin yayılmasına aracılık eden bir işleve sahipken, bunun itici gücü sosyal kurumlar ve aydınlardır. Oysa Osmanlı’da değişimin ve yeniliğin kaynağı basın olmuş, halkın okuma alışkanlığını geliştirmiş, kamuoyu oluşturmuş, aydınların yetişmesinde rol almış ve esasen kitabın dolduramadığı boşluğu doldurmuştur (Akt. Gültekin Akçay, 2021, s.393).

Yeni Adam dergisi, halkın gelişimini, eğitimini amaçlamaktadır ancak bunun kendileri gibi kültür, bilgi aktarıcıları aracılığıyla mümkün olabileceği inancını taşır. Bu nedenle kırsal kesimin eğitiminde öğretmenlerin entelektüel seviyesini önemsemektedir. Derginin kullandığı dilde de hedef kitlesinin entelektüel azınlık olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle Baltacıoğlu’nun kaleme aldığı yazılarda, İngilizce ve Fransızca kökenli kelimeler kullanması derginin entelektüel hitabetinin bir göstergesi olarak okunabilir. Diğer yandan derginin her açıdan özveriyle yayımlandığına dair izlere de rastlanmaktadır. Baltacıoğlu, 2 Ocak 1936 tarihinde derginin 3. Yaşına girmesi nedeniyle kaleme aldığı yazısında, 2 yıl boyunca düzenli olarak yayımlanan *Yeni Adam*’ın ardında büyük bir mücadelenin bulunduğunu dile getirir. Baltacıoğlu, okuyan sayının azlığı, okur kitlesinin heterojen yapısı, geneli memnun etmenin zorluğu, satış ve dağıtımda yaşanan sorunlar ve siyasi iktidarın ilgisizliği ile serzenişini, “Sizi okuyanlar hem az hem de ayrı cinsten insanlardır. İçinde asker, sivil, öğretmen, talebe, kadın, erkek, öğrenim görmüş veya görmemiş olanlar vardır. Onun için ilmi yazarsanız, mutlaka bir kısmı ağır bulur, eğer vulgarizasyon yaparsanız yine bir tarafı hoşnut edemezsiniz” şeklinde dile getirmiştir.

Baltacıoğlu’nun, eğitim bilimi, çocuk ve gençlerin eğitimi, öğretmenlerin çağdaş bir nesil yetiştirme yönünde donanımlarını artırma amaçlı kaleme aldığı yazılar da dikkat çekicidir. Halkın eğitimi konusuna yoğunlaşmanın yanında çocuklar için ilkokullarda okutulmak üzere çocuk hikayeleri serisi de kaleme almıştır. 26 Aralık 1935 tarihli *Yeni Adam*’da “öğretmene yardım için çıkardığım kitaplar” başlıklı anons yazıda, en önemli eğitim faaliyetinin çocukların ve halkın kendi kendine okuyacağı eserler vermek olduğunu ifade etmiştir. Bu kapsamda Baltacıoğlu, *Yeni Adam Çocuk Hikayeleri* serisi şeklinde 18 kitap yayımlamıştır.

Yeni Adam'da Fethi Ülkü tarafından 1979 yılında kaleme alınan “Büyük Düşünür Baltacıoğlu” yazı dizisinde, Baltacıoğlu'nun eğitimle ilgili düşüncelerinin birbirinin devamı olduğu başlıca eserleri arasında *Talim ve Terbiye'de İnkılap, İçtimai Mektep Nazariyesi ve Prensipleri, J.J. Rousseau'nun Terbiye Felsefesi, İçtimai Mektep, Rüyamdaki Okullar, Türk'e Doğru, Pedagojide İhtilal* gösterilmektedir. Eğitimin bireycilikten kurtulması, sosyal nitelik kazanması, teorik olmaktan ziyade işbaşında olgunlaştırılması, sosyal yaşamda faydası olmayan eğitimin reddedilmesi, sıra başında, sınava ve sonrasında da memurluğa hazırlayan eğitim sisteminin değişmesi, geleneksel eğitim sisteminin yerini üretici ve topluma katkı sağlayan yeni adamlar kazandırmaya yönelik bir sistemin alması, eğitimde temel amacın bireyi sosyalleştirmek olarak belirlenmesi şeklinde sıralanabilir.

3. Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışma, Türkiye'nin öncü aydınları arasında yer alan Ord. Prof. Dr. İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu tarafından yayımlanan *Yeni Adam* dergisini bilim gazeteciliği bağlamında ele almaktadır.

Çalışmanın temel amacı, 1934 -1979 yılları arasında yayımlanan ve toplumsal ilerleme yolunda kendisini okul olarak gören *Yeni Adam* dergisinin, dönemin bilim anlayışına olan katkılarını ortaya koymaktır. Çalışma kapsamında, *Yeni Adam*'ın bilim yayıncılığı üzerinden, erken Cumhuriyet döneminde Türkiye ve dünyada gündemde olan bilimsel tartışmalar, teknolojik gelişmeler ve yeniliklerin izi sürülmek istenmiştir. Ayrıca dergide yer verilen bilim içerikleri incelenerek, Cumhuriyet dönemi bilim politikalarına ışık tutulmaya çalışılmıştır. Uzun soluklu bir bilim dergisi olarak nitelendirilebilecek olan *Yeni Adam*'ın, dönemin basın araçlarının bilime bakış açısına ve bilimi nasıl sunduğuna ilişkin ipuçları barındırdığı düşünülmektedir. Böylece literatürde son derece sınırlı olan bilim iletişimi çalışmalarına tarihsel bağlamda bir katkı sunmak amaçlanmıştır.

Çalışmanın evrenini, sanat, edebiyat ve bilim alanlarındaki içeriklerle haftalık olarak yayımlanan derginin tüm sayıları oluşturmaktadır. Bununla birlikte çalışma kapsamında, çevrimiçi bir siteye abone olunarak, derginin toplam 541 sayısına ulaşılmıştır. Bu sayıların 3'ü 1979 yılına ait olup, geriye kalan 538 sayının 1935-1952 yıllarına ait olduğu görülmüştür. Nitel araştırma deseni ile yapılandırılan çalışmada, bulgulara doküman analizi ile ulaşılmış ve betimsel yöntemle analiz edilmiştir. Bulguların nitel olarak değerlendirildiği çalışmada, dergide yer alan bilim içerikleri; eğitim, tıp/sağlık, sosyal bilimler, fen bilimleri ve teknik konular olmak üzere 5 kategoride tasniflenmiştir.

4. Bulgular

4.1. *Yeni Adam* ve Eğitim Konusu

Yeni Adam'ın, bu çalışma kapsamında incelenen tüm sayılarında eğitim alanına ilişkin olarak değerlendirmeler, kuramsal bilgiler ve eleştirilerin yer aldığı görülmektedir. Bu içerikler ağırlıklı olarak haber, köşe yazısı, söyleşi, makale gibi yazı türlerinden oluşmakla birlikte, derginin düzenli olarak yer verdiği iki önemli eğitim sayfası bulunmaktadır. Bu sayfalar: “Halk Üniversitesi” ve “Halk Terbiyesi”dir. “Halk Üniversitesi” başlıklı sayfalarda sanat, edebiyat ve bilimin çeşitli alanlarından konular, ders niteliğinde aktarılmaktadır. Başka bir anlatımla, Halk Üniversitesi dersleri, psikiyatri/psikoloji, sosyoloji, felsefe, antropoloji, pedagoji, coğrafya, sanat tarihi gibi alanlarda çoğunluğu Baltacıoğlu tarafından kaleme alınmış, ya da bu alanlarda uzman bilim insanlarının, sanatçıların, üniversite öğretim üyelerinin yazdığı metinlerdir. Yanı sıra bu sayfada dünyaca ünlü bilim insanlarının eserlerinden tercüme edilmiş içeriklere de yer verilmektedir. Bu yazıların üslup olarak ansiklopedik bilgi ya da konferans niteliği taşıdığı görülmektedir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında okuryazar sayısını artırma hedefinin ötesinde eğitilmiş yurttaşlar yetiştirmeye yönelik eğitim anlayışı, dönemin aydınları ve siyasetçileri tarafından “Halk Terbiyesi” şeklinde ifade edilmiştir ve bu çerçevede halkın eğitimini okul gibi resmi bir kurum sınırlarının dışına taşması ve halk eğitimi araçlarının devreye sokulması ilke edinilmiştir. Sinema, radyo gibi kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla halk kültürü ürünlerinin eğitim açısından önemi fark edilmiştir. Maarif Vekaletinin 1932 yılında yaptığı bir açıklamada halk terbiyesi araçları olarak sinema, kukla, karagöz, okul, okuma odası, afiş, konferans ve radyo gösterilmiş bir başka açıklamada da halk terbiyesi araçları kitap, gazete, dergiler, radyo, telsiz, tiyatro, sinema, karagöz ve kukla şeklinde sıralanmıştır (akt. Öztürk, 2010, s.183).

Dergide toplumun her anlamda ‘terbiye’sinin hedeflendiği dile getirilirken, terbiyenin amacı da ‘şahsiyet’ olarak tanımlanmıştır. Yani amaçlanan, topluma şahsiyet ve kimlik kazandırmaktır. Şahsiyeti oluşturacak olgular ise *Yeni Adam*’ın varoluşunu tanımlayan; “ilimlik, ahlaklık, sanatlık, fenlik, aletlik”tir (23 Mayıs 1935). Yanı sıra *Yeni Adam*, okuyucuları için hazırlanan bölümlerin amacının anlatıldığı “Yeni Adam Servisleri” başlığı altında, halk terbiyesinin önemine değinilmektedir. Bu bölümde *Yeni Adam* okurlarının kafa ve kültür ihtiyaçlarının elden geldiğince karşılanması, okurun kültür seviyesi yükselirse *Yeni Adam*’ın bundan fayda göreceği vurgulanmıştır: “Kültürü artan her adam bu kültürü başkalarına vermek için yetiştirici bir kuvvet olur. Böylece kültür müşterisi olan *Yeni Adam* okuyanları günden güne çoğalır” (27 Şubat 1936). Bununla birlikte Baltacıoğlu, öğretmenler ve eğitim bürokratları nezdinde çalışmalarına kıymet verilmeyişine serzenişte bulunmaktadır. Bundan dolayı da kimi zaman derginin başka okuyuculara ulaştırılması için çağrıda bulunmaktadır (2 Aralık 1935).

Dergide “Üniversite” nedir? (27 Haziran 1946), “İlk Okul Niçin vardır?” (29 Eylül 1949), “Ortaokul ne olmalı?” (13 Ekim 1949) gibi sorulara cevaplar bularak eğitimin amacı, görevleri, olması gereken durumu, anlamı gibi konuları tartışmıştır. “Bugünkü okullar, Türkiye’nin istediği yeni adamları yetiştiremezler” (22 Aralık 1949) başlıklı yazıda, okulların ezberciliği, medrese geleneği, pedagoji yanlışları, teknik bilgi ve kültür eksikliği gibi konularda mevcut eğitim sistemini eleştirmektedir. Eğitim ile ilgili içeriklerin diğer bir yönünü öğretmenlerle olan diyaloglar oluşturmaktadır. Yazarların farklı kademelerden öğretmen ve eğitim yöneticileri ile bir araya gelerek çalışmalar yaptıkları ve bu toplantıların çıktılarını dergide yayımladıkları görülmektedir.

Misyonu geleceğin insanını inşa etmek olan *Yeni Adam*’da hem eğitim-öğretim kurumlarına tavsiyelerde bulunulmakta hem de halkın eğitim için kültürel bilgiler sunulmaktadır. *Yeni Adam*’ın bu misyonu birçok metinde olduğu gibi “Talebeyi Tabiat Önünde Düşünmeye Alıştırılm” başlıklı yazıda da yer almaktadır: “Yarının adamına biz, dünya üzerindeki doğma, yaşama ve ölme mekanizmasını öğretmekle, ona muhitini, kendisinin kader yoldaşlarını ve bunlarla ölüncüye kadar kendi mevcudiyeti uğrunda yapacağı kavgada kazanabilmesi için lazım olan bilgiyi yani Darwin’in mevcudiyet için mücadele şartlarını öğretmiş oluyoruz” (14 Ocak 1937).

Dergi zaman zaman okurlarına anketler de sunmuştur. Bunlardan biri de “Pedagoji Anketi”dir. 8 sorudan oluşan bu ankette “Tarihin en büyük pedagoğu kimdir ve pedagoji edebiyatında en büyük eser hangisidir? ”, “Bizde en büyük pedagoji inkılabı hangisidir?”, “Türkçeye çevrilmesini istediğiniz pedagoji eserleri hangileridir?”, “Pedagoji öğretimi hakkında düşünceniz ve tavsiyeniz nedir? ” gibi sorular yer almaktadır (28 Aralık 1939). *Yeni Adam*’ı toplumun eğitimi için bir araç olarak gören Baltacıoğlu, okuru eğlendirirken aynı zamanda düşünmesini, kafa yormasını isteyen “Zeka Sorgularımız” başlıklı bulmaca sütununda zeka sorularına yer vermiştir. Hatta bu konuda soru bulma sıkıntısı olduğunda,

okurlardan soru göndermeleri istenmiş ve bir bulmaca müsabakası düzenlenerek bu katkı daha üst bir seviyeye taşınmıştır (14 Şubat 1935). Ayrıca “Gençler arasında bir anket açıyoruz” başlığıyla ‘Dünyanın makineleştiğinin görüldüğü ve bunun için gençlerin ne düşündüğü’ de sorulmuştur (7 Şubat 1935).

Baltacıoğlu’nun yazılarında ilerlemenin bilim, teknoloji ve endüstriyel gelişme ile mümkün olabileceği ve bir ulusun ancak bu şekilde çağdaş medeniyetler seviyesine erişebileceği vurgusu ağırlık taşır. Erken Cumhuriyet Türkiye’sinin tarihiyle kültürel açıdan övünecek çok şeyi olduğunu yazan Baltacıoğlu, “Türkiye Kalkın” başlıklı yazısında, “Türkiye dinle övünebilirsin, dilinle övünebilirsin, ahlakınla övünebilirsin, melodilerinle övünebilirsin... Geçmişteki bütün kültürünle, medeniyetinle övünebilirsin ancak bugün gerisin. Nüfusça gerisin, tarımca gerisin, tecimce gerisin, endüstrice gerisin. Avrupa’dan ABD’den en aşağı 100 yıl gerisin. Makinece gerisin, bilimce gerisin, fence gerisin, metodça (metotça) gerisin, teknikçe gerisin” demektedir (2 Şubat 1950).

Baltacıoğlu’na göre bir memlekette halledilmesi gereken çok problem vardır. Ancak büyük problemler arasında öyleleri vardır ki onlara ‘ana problemler’ demek doğru olur. Baltacıoğlu bu problemleri; sanat problemi, pedagoji problemi, felsefe problemi ve halk problemi şeklinde sıralamaktadır. Tüm bunları, Avrupa’dan alındığı için, yerli ve Türk düşüncesiyle oluşturulmadığı için eleştiren Baltacıoğlu, sanatı “Türkçesi, ulusali vardır diyebilir miyiz?” sözleriyle, pedagojiyi “32 yıldan beri Avrupalı bir pedagojimiz var. Fransızlar, Almanlar gibi düşündük. Türk gibi Türk’e göre, Türkçe hiç düşünmedik” diyerek tartışmıştır. Felsefeyi de yine “Yunandan, Arap’tan, Avrupa’dan felsefe kırıntıları aldık. Bu aydınlar felsefesi halka hiç girmedi.” ifadeleriyle eleştirmiştir. Halk problemini ise şöyle tanımlamıştır: “ İdeal bir ulus nedir? Halkıyla aydınları arasında hiçbir kültür ayrımı olmayan bir ulustur. Ulusal birlik halka gitmekle, medeniyeti halka götürmekle değil, halk kültürünü benimsemekle olur” (2 Nisan 1942).

Yeni Adam yalnızca dergide yer alan yazılarla değil, aynı zamanda okuyuculara mektup yoluyla özel kurslar sunarak da eğitim katkılarına devam etmektedir (1 Ağustos 1935). Bu kurslar, Türkçe, Fransızca, İngilizce, Almanca, İtalyanca, resim, sosyoloji, psikoloji, pedagoji, estetik gibi alanları içermektedir.

Batılılaşmak medeniyet ile kültür arasındaki fark dikkate alınmadığı için çıkmaza girmektedir. Baltacıoğlu’nun düşüncelerinde Batılılaşma anlayışının ve uygulamalarının açmazlarından birinin kültür ve medeniyet arasındaki farkın anlaşılabilmesi olduğu yer alır. Ona göre; kültür, ulusaldır, milletin içinde doğar, ona özgüdür, değişmezdir, yani gelenekle ilişkilidir. Medeniyet ise, öğrenilebilir, uluslararasıdır ve teknik ile değişir. Medeniyetin öğrenilmesi ve kalkınma için başta eğitim ve kitle iletişim araçları şekillendiricidir (Gültekin Akçay, 2021, s. 387-388).

Baltacıoğlu, insan icadı olan teknolojinin insanın yerine geçişi ve ona hükmetmesi gerçeğine dikkat çekmektedir. Ayrıca medyanın toplumu bütünüyle değiştirdiği fikrini vurgularken toplumsal dönüşümün temelindeki belirleyicilerinden biri olarak iletişim araçları ve bunlarla bağlantılı teknolojiyi gösterir (Gültekin Akçay, 2021, s.391).

4.2. Yeni Adam ve Tıp/ Sağlık Konuları

Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren, beden sağlığı, sağlıklı çocuk yetiştirme, beden eğitimi gibi konular temel hedefler arasında yer almıştır. Bu dönemden itibaren yazılı basın ve radyonun, halkı, hastalıklar ve sağlıkla ilgili temel konularda bilgilendirme işlevini üstlendiği görülmektedir. Bu kapsamda çocuk sağlığı, kronik hastalıklar, salgın hastalıklar, gebelik, ruh sağlığı, sağlıklı beslenme ve spor gibi konuların ağırlık kazandığı söylenebilir (Yıldız, 2017). *Yeni Adam*’ın tıp ve sağlık içerikleri de benzer şekildedir.

Özellikle sağlıklı beslenme ve gıda hijyeni konusu ön plandadır. Tifüs, tifo, kolera ve sıtma gibi salgın hastalıkların yaşandığı o yıllarda *Yeni Adam*, vitamin açısından zengin beslenmenin ve hijyenin önemini vurgulamıştır. Örneğin “Vitamin ve Elma” başlıklı yazıda ülkede yetişen yemişlerin ve meyvelerin bolluğu vurgulanırken, vitaminlerinin farkında olmadan tüketildiği eleştirisi getirilmiştir (31 Ocak 1935). Bir başka yazıda, kanserde C vitamini konusu ele alınmış, “Demirle birleştirilmiş C vitamininin kana zerki bilhassa gıdada kanserlerinde çok iyi netice vermiştir” denilmiştir (22 Ekim 1936).

Sağlık haberciliğinin yanında dergide tıp bilimine ilişkin konulara da yer verilmiştir. Bilim alanı olarak tıp incelenmiş ve geleceği açısından metotlar, paradoksal görünen konular gibi incelemelerle “Tıbbın İstikbali” aktarılmıştır (16 Mayıs 1935). Ayrıca günümüzdeki popüler tıp dergilerine benzer şekilde, alandaki yeniliklerin ve teknolojik gelişmelerin sunulduğu görülmektedir. Özellikle Batıda tıp alanında kaydedilen gelişmeler, umut verici bir söylemle anlatılmaktadır. Örneğin, grip hastalığına sebep olan mikrobu öldürme amaçlı geliştirilen serum haberi, “Gribe karşı serum mu?” başlığıyla ve yeni bir tedavi yöntemi şeklinde verilmiştir (17 Aralık 1936). Okuyucunun sağlık konusunda her türlü bilgiyi edinmesini hedefleyen derginin, cinsel eğitim sayfası yaparak, bu konuda da yazı dizisi hazırladığı görülmektedir. Bu sayfa derginin ilk sayılarından itibaren, kimi kez her hafta kimi kez de düzensiz de olsa uzun yıllar yayımlanmıştır. Özellikle ergen ve gençlerin cinsellik konusunda bilinçlenmelerinin amaçlandığı bu sayfada, cinsel eğitimin, sağlıklı bir toplum için önemi vurgulanmaktadır.

4.3. *Yeni Adam* ve Sosyal Bilimler Alanı

Cumhuriyet’in ilk yıllarında, ülkenin temel hedefleriyle ilişkili olarak, toplumun tüm boyutlarıyla gelişmesine katkı sağlayacak; toplumu anlamaya, analiz etmeye yardımcı olacak disiplinleri kapsayan sosyal bilimler alanı geliştirilmeye çalışılmıştır. Başta tarih olmak üzere, antropoloji, sosyoloji, kültür-sanat, iktisat, siyaset bilimi, psikoloji gibi birçok disiplinde ilgili kurumların kurulduğu, araştırmaların ve eğitimlerin teşvik edildiği bilinmektedir. Bu çabalara paralel biçimde, *Yeni Adam*’ın da sosyal bilimler alanının gelişimine, toplum bireylerinin, bu bilim alanında yer alan disiplinler hakkında bilgi edinmesine, eğitilmesine katkı sağlamaya çalıştığı görülmektedir.

Yeni Adam’da tüm bilim alanları hakkında haberler, yazılar görmek mümkündür ancak fen bilimleri alanında yer alan haberler daha çok yabancı gazete ve dergilerden alınan çeviri metinlerden oluşmaktadır ve teknik bilgi vermektedir. İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu’nun kendisinin eğitmeni ve sosyal bilimci kişiliğinden kaynaklı bir toplum mühendisliği misyonu üstlendiği için, dergide daha çok sosyal bilimler alanıyla ilişkili, toplumu daha üst basamaklara taşımaya çalışan, toplumun kültür seviyesini yükseltmeyi hedefleyen metinler görüldüğü söylenebilir.

Felsefe alanında Kant’ın diyalektiğinin anlatıldığı haberlerden (3 Ekim 1935), Freud’dan alıntılarla anlatılan psikanalize (19 Aralık 1935), coğrafyanın ne olduğundan, coğrafya öğretmenin prensiplerine kadar çok çeşitli alanlarda okuyucular bilgilendirilmiştir (23 Ocak 1936). Freud’un 80. Yıldönümünde de Freud’u kapak fotoğrafı yapmış ve psikanaliz yazılarına yer vermiştir (26 Mart 1936). Hatta Sigmund Freud hakkında Stefan Zweig’in bir yazısı da Dr. Fuat Sabit tarafından çevrilmiştir (6 Ağustos 1936). Felsefe nedir?, filozof kimdir? gibi sorular soran *Yeni Adam*, felsefenin problemlerini de tartışmakta, felsefi düşünceler oluşturmaya çalışmaktadır (14 Ocak 1937). ‘Sosyoloji metodunun kaideleri’ başlıklı Emile Durkheim’dan çevrilen metin tefrika olarak yayımlanmış ve sosyoloji alanında Durkheim’in düşünceleri topluma aktarılmıştır (24 Ağustos 1939).

Çeviri metinlerle okuyucularına dünya yazınından da bilgiler sunan dergide, Karl

Marx'ın *Kapital* isimli eseri “Karl Marx'ın bu şaheserinin en güzel ve anlatışlı hülasasını veren Carlo Cofiero'nun eserini arkadaşımız Suphi Nuri İleri'nin kuvvetli kalemıyla *Yeni Adam* sayfalarında bulacaksınız” denilmiştir (13 Şubat 1936).

Endüstride Taylor Sistemi başlıklı yazıda, “Taylorizm diye bilinen bu sistemde maksat şudur: İşçinin yorgunluğunu azaltarak istihsal kabiliyetini çoğaltmak ve o nisbette de gündelik kazancını arttırmak” sözleriyle sistem anlatılmıştır (17 Ekim 1936)

Yeni Adam'da yer alan ilginç yazılardan biri de ‘Sosyal Duygu’ başlıklı yazıdır. Sosyal duygu, “İnsanları birbirine bağlayan ve böylece sosyete dediğimiz topluluğun vücuda gelmesine yardım eden duygudur” şeklinde tanımlanmıştır. İçinde yaşanan topluluklarda sosyal duygu ne kadar güçlü olursa topluluğun da o derece güçlü olacağı anlatıldığı yazıya göre, ahlaksız, hırsız, egoist, hain olarak vasıflandırılan bireyler sosyal duygusu zayıf olan bireylerdir (5 Mart 1942). Dergide kimi zaman bilim insanlarını tanıtmaya amaçlı yazıların da yer aldığı görülmektedir. “İki Profesör” başlıklı yazıda İstanbul’a gelerek üniversitede konferans veren; psikoloji alanında çalışan Georges Dumas ve filozof olarak tanıtılan Leon Brunchvicg anlatılmıştır. Dergide; “Bu gibi ziyaretçilerin bilgin olarak değeri ve bilgi dünyasındaki yeri resmi nutuklar, türlü merasimler arasında kayboluyor. Halka bu gibi büyük bilginler anlatmak yükümünü taşıyan gündelik gazetelerimizin ilişkisizliğini de hesaba katarsanız vay halimize..!” sözleriyle gündelik gazetelerin bilim konuları karşısındaki duyarsızlığı eleştirilmiştir (25 Nisan 1935). Bazen de dergide bilim yazarları tanıtılmıştır. Örneğin; *Dünyaların Savaşı*, *Görünmez Adam*, *Dr. Moreau'nun Adası* ve *Zaman Makinesi* isimli kitaplarıyla önemli bilimkurgu yazarları arasında yer alan Herbert George Wells'i *Yeni Adam* sayfalarında görmek mümkündür. Wells'in bir fotoğrafının yer aldığı yazıda “H. G. Wells” başlığıyla, “Büyük İngiliz yazı adamının 70. yaşı” kutlanmış ve yazarın bilimle olan ilişkisi aktarılmıştır (17 Ekim 1936).

Baltacıoğlu kendi imzasıyla yayınladığı seri söyleşiler kapsamında dönemin önemli edebiyatçıları sanatçıları akademisyenleri ve aydınları ile görüşmekte, bilimden sanata, edebiyata ve toplumsal sorunlara dair bu aydınların düşüncelerini aktarmaktadır. Bu söyleşilerin adı “Üstatlar Ne Diyor? ” dur. Bunların dışında Türk Dil Kurumu çalışmaları (16 Şubat 1950),

4.4. Yeni Adam ve Fen Bilimleri Alanı

Toplumu, hedeflenen çağdaş uygarlık seviyesine taşımak için, akılcı ve gerçekçi olan pozitif bilim anlayışını benimseyerek, çağdaş bilim ve teknoloji alanında toplumun yükselmesini sağlama çabası, erken Cumhuriyet döneminin dikkat çekici özelliklerinden birisidir. ‘İlim ve fen’ kavramlarının sıklıkla vurgulandığı bu dönemde, *Yeni Adam*'ın da fen bilimleri alanında haber ve yazılar sunması, okuyucuları teknik konularda bilgilendirmeye çalışması, Cumhuriyet dönemi bilim politikalarının gelişmesine katkı olarak görülmektedir.

Bilim haberleriyle ilişkili olarak pek çok yabancı basını takip eden *Yeni Adam*, Fransız gazetelerini de yakından gözlemlemiştir. Les Nouvelles Litteraires'ten alınan haberde, bir Fransız düşünürün Einstein'ın Görelilik Kuramı'na ilişkin olarak getirdiği eleştirilerin alıntılındığı görülmektedir. Haberde, “Relativite nazariyelerine karşı fikirlerin en sonuncusu” başlığıyla, Görelilik Teorisi'ne getirilen eleştiriler, konu hakkındaki tartışmalar aktarılmıştır (15 Ağustos 1935). Yine “Âlemin Ucu Bucağı Yok mu? ” başlığıyla kaleme alınan Dr. Saip Rağıp imzalı yazıda, Einstein'ın teorileri üzerinden hareketle evrenin kütlesi ve ağırlığı üzerine düşünceler aktarılmıştır (25 Nisan1935). “Aydaki İnsanlar” başlığıyla yayınlanan ve çeviri olan tefrikada Ay'dan Dünya'ya gezmeye gelen bir kişinin hikâyesi anlatılmaktadır (7 Şubat 1935). Yine aynı sayının kapak resminde de “Fennin yarınki tatbikati!” ifadesiyle gökdelenlerin üzerinde uçaklar

bomba atarken kaçışan insanlar yer almış, en önde tüm bunları başlatan bir makine ve onun tuşuna basan bir el çizilmiştir. (7 Şubat 1935).

Dönemin önemli isimlerinden Abdülfeyyaz Tevfik de *Yeni Adam*'da Arziyat yani jeoloji yazılarıyla yer almıştır (26 Eylül 1935). Bunun dışında dergide buzulların ve iceberglerin nasıl hareket ettikleri, erime aşamaları da anlatılmıştır.

Biyolojiye de önem veren dergide “Biyolojinin Ehemmiyeti” başlıklı yazıyla, biyolojinin hayatla ilgisinin günden güne arttığı ifade edilmiş ve “önce çok basit görünen bu gerçekler insan yetiştirme işinde çok güç ve geç anlaşılacak kadar giriftir” denilmiştir (3 Aralık 1936). “Büyük Biyoloji Teorileri: Neviler Değişir mi?” (23 Eylül 1937).

Fen Bilimlerinde birçok bilim alanını takip eden dergide aynı zamanda Nobel Ödül’leri de izlenmiş ve kimya ve fizik alanında ödül alan bilim insanlarının hem çalışmaları hem de kendileri hakkında bilgiler sunulmuştur. “Bayan Curie’nin geçen seneki ölümü ile çalışmaları kızına kalmış ve kızı da bu çalışmalarına kocası ile devam etmişti. Bugün 32 sene önceki gibi, Nobel mükafatını, yine radyo aktivite sahasında aynı aileye bağlı iki alim alıyor. Çünkü Bayan İrene Joliot, Curie’nin kızıdır” (26 Aralık 1935). Dergide “Kimya Nedir? ” başlıklı bir tefrika yazısı da bulunmaktadır. Dr. Saip Ragıp tarafından kaleme alındığı ifade edilen bu tefrikada “Dr. Saip Ragıp çok kuvvetli bir öğrenimle Avrupa’dan dönmüş, bilgisini şiire, felsefeye kadar götürmüş bir bilim adamıdır. Yeni Adam okuyanları sevgili arkadaşımızın yalnız kimya öğreten değil, kimya üzerinde düşündüren bu yazılarını tatla okuyacaklardır” ifadeleriyle bilim insanı ile halkı buluşturma bağlamında bilim iletişimi alanına yaptığı katkıyı ifade etmektedir (2 Ocak 1936)

“Maymunlarda zeka” (11 Haziran 1936) gibi haberlerin yanı sıra, “50 Milyar Yıl Sonra” haberiyle Ay’ın şu anki durumu ve gelecekte olabilecekler (11 Haziran 1936), “Güneş Tutulması” (2 Temmuz 1936), “Maddenin Teşekkürü” (25 Mart 1937) gibi haberlerle de astronomi hakkında okuyucular bilgilendirilmeye çalışılmıştır.

Dergide “Pekin İnsanı Mağarasında Bulundu” başlığıyla yer alan, Çin’de bulunan insan kemiklerinin bulunmasıyla ilgili haberde olduğu gibi antropoloji haberlerinin de yer aldığı görülmektedir (26 Eylül 1935).

4.5. *Yeni Adam* ve Teknik Konular

Yeni Adam'da teknolojik determinizm anlayışı oldukça nettir. İnsanların teknolojik gelişmelere uyum sağlama ve teknolojiyi kullanma zorunluluğu öne çıkarılmaktadır. “Bugünkü teknik ve makinenin azameti karşısında irili ufaklı erkekli kadınlı herkes hayatla pençeleşmek mecburiyetinde bulunuyor... Eski adam yalnız secdeye kapanırdı yeni adam makineye tapınmak mecburiyetinde” denilmekte aynı zamanda insanın da teknolojinin zararlı etkilerinden kurtulmak üzere teknolojiyi yönetme yetkinliği kazanmasının kaçınılmaz olduğu söylenmektedir (Tuncel, 10 Eylül 1936).

Derginin düzenli olarak ve çeşitli başlıklar altında yer verdiği konulardan biri tekniktir. Bu kapsamda “İlim ve Teknik Haberleri” en yaygın kullanılan başlık olmuştur. Derginin bu kategoriye dahil edilen yazılarında, okuru dünyadaki teknolojik gelişmelerden, icatlardan haberdar etme ve farkındalık yaratma çabası görülmektedir. İnsana ve yaşama dair yenilik ve teknik bilgilerin yer aldığı sütunlar, merak edilen konularda tartışmalar da içermektedir. O dönem için bilinmezlerle dolu olan havacılık alanı ile ilgili içerikler, haber alış verişi ve iletişim alanında yeni bir çağı başlatan radyo ve televizyon yayıncılığı ile ilgili teknik konular, evren ve uzaya dair yazılar bu kapsamda değerlendirilebilir. Örneğin, 1914’ten 1932’ye kadar ABD, İngiltere ve Fransa’nın uçak filolarını genişletmelerinin anlatıldığı “Uçakçılığın İlerlemesi” başlıklı yazı (17 Eylül 1936), Batıda havacılık

alanındaki teknolojik gelişmeleri okurlara aktarırken Türkiye’de havacılık alanında atılan adımlara da yer verilmekte ve bu alandaki gelişmelerden övgüyle söz edilmektedir. Dergide Ankara’da yapımına başlanan paraşüt kulesinin “Kısa İlim ve Teknik Haberleri” başlığı altında verildiği görülmektedir (17 Ekim 1936).

İlim ve teknik sütunlarında yer alan, bilimsel gelişmeler ve yeniliklerin sunulduğu yazıların kaynağı çoğu kez ABD ve Avrupa basınıdır. Örneğin, “Beyin çalışmasını elektrikli kalem yazıyor” başlıklı, The Literary Digest gazetesinden alıntılanan haberde Harvard Üniversitesi’nde yapılan bir deney tüm ayrıntılarıyla aktarılmıştır (30 Mayıs 1935). “Elektron ve Elektrik” başlıklı bir yazıda ise bu tarz yazıların maksadı ifade edilmiştir: “Bu toplu bilgiler mühendise çok lüzumludur, çünkü mühendis tekniğin derinliğini anlamak ve her gün onları pratik alana koymak yükümlüdür” (3 Ekim 1935). Dergide karikatürlerle de kimi buluşların, bilim konularının işlendiği görülmektedir. Bunlardan biri de Graham Bell’in telefonu icat etmesini anlatan karikatürdür (26 Eylül 1935). Bu tür içeriklerle okurun konuyu kolayca kavramasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. “İlim: Haftanın En Mühim Haberleri” başlıklı bölümde ise “Japonya ile Kore arasında tünel”, “Ankara radyosunda teknik yenilikler”, “Paris’te hava tehlikesine karşı ihtiyat tedbirleri” gibi ülkeden ve dünyadan teknik haberler de sunulmuştur (27 Nisan 1939).

İnsanlık tarihindeki önemli teknolojik gelişmeler dergide, daha kapsamlı biçimde yer almaktadır. Özellikle haberleşme ve iletişim alanındaki teknik ilerlemeler derginin üzerinde önemle durduğu konular arasındadır. “Matbaanın 500’üncü yılında Gutenberg” başlıklı yazıda matbaanın icadının tüm insanlık tarihini etkileyecek düzeyde bir değişime karşılık geldiği vurgulanmıştır. Gutenberg’in “Sadece birkaç kasa müteharrik harf, bir lastik merdane ve bir kutu matbaa mürekkebi değil, koskoca bir medeniyet!” sunduğu vurgulanan yazıda Gutenberg’den sonra basılan binlerce kitap ile kilisenin ve senyörlerin despot uygulamalarının ayaklar altına aldığı söylenmiştir (28 Kasım 1940). Derginin teknolojik gelişmeleri ele alış biçimi, bilim ve tekniğin insanoğlunun yaşamına yaptığı katkıları öne çıkaran ve olumlayan vurgular içermektedir. Başka bir anlatımla, Baltacıoğlu insan icadı olan teknolojinin insanın yerine geçişi ve ona hükmetmesi gerçeğine dikkat çekmektedir. Ayrıca iletişim araçlarının toplumu bütünüyle değiştirdiği fikrini vurgularken toplumsal dönüşümün temelindeki belirleyicilerinden biri olarak iletişim araçları ve bunlarla bağlantılı teknolojiyi gösterir (Gültekin Akçay, 2021, s.391).

Sonuç

Toplumların modernleşme ve uluslaşma gibi makro ölçekli değişimleri barındıran süreçlerinde yazılı basın önemli rol oynamaktadır. Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunun ardından hayata geçirilen yenilikçi değerlerin ve uygulamaların halka benimsetilmesinde, laik düşünce ve pozitivist bilimin yol gösterdiği yaşam tarzlarının yurttaşlar nezdinde yaygınlaştırılmasında gazete ve dergilere adeta görev verilmiştir. İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu’nun uzun yıllar yayımladığı *Yeni Adam* da, bilimsel nitelikli içerikleri ile okuru bilgilendirmeyi ve eğitmeyi misyon edinmiş bir dergidir. Çalışma kapsamında elde edilen bulguların da gösterdiği gibi, derginin yayın hayatı boyunca en fazla üzerinde durulan ve her yönüyle tartışmaya açılan konu eğitimidir. Baltacıoğlu’nun öğretmen ve akademisyen kimliğinin yanında toplumsal gelişmenin yolunun eğitimden geçtiğine olan inancı, okurun dikkatini ve ilgisini hem kuramsal hem de uygulama düzeyinde eğitime çekmeye yönelmiştir. Şöyle ki, dergiyi ‘okul’ olarak nitelendiren ve dergi aracılığıyla dersler veren Baltacıoğlu’nun, yazılarından, iyi eğitilmiş, bilime meraklı ve aydınlanmış yurttaşlardan oluşan bir toplumun inşasını kendisine görev edindiği anlaşılmaktadır. Kendisinin de üniversitedeki kürsüsünün yerine *Yeni Adam*’ı koyduğuna dair ifadeleri bu düşüncesi

pekiştirmektedir. Dergide, özellikle kuruluş yıldönümlerinde Baltacıoğlu'nun kaleme aldığı yazılarda satış rakamlarının yeterli olmayışı nedeniyle yayın hayatını sürdürmenin zorluklarına değinilirken, toplumun okuma alışkanlığının olmayışı eleştirilmekte ve bu durum toplumsal gelişmenin önündeki en büyük engel olarak ifade edilmektedir. *Yeni Adam*, dönemin popüler yayınlarının aksine kültür, sanat ve edebiyat içeriklerinin ötesinde, odağı bilim olan bir dergi olarak dikkat çekmektedir. Özellikle sosyoloji, psikoloji, dil bilim, eğitim, felsefe, hukuk gibi sosyal ve beşeri bilimler alanındaki kavramsal ve kuramsal içerikler, basının eğitim yoluyla bilinç yükseltme ve sonuçta toplumsal değişmeye olan katkısına duyulan inancı göstermektedir. Başka bir anlatımla, Cumhuriyet'in yeni yurttaşlarının üretiminde *Yeni Adam*, eskiden uzaklaşıp yeniye yönelmek, yenilikçi olmak ve yenilikleri takip etmek gibi değerleri benimsetme çabasında olmuştur. Dergide sosyal bilimler yanında fen bilimleri, tıp/sağlık, teknik, eğitim alanlarındaki yazılar da popüler içerikler olmaktan ziyade bilimsel niteliktedir. Bu noktada Baltacıoğlu'nun da yazılarında vurguladığı, okurun niteliği konusu önem kazanmaktadır. Şöyle ki, bilimsel yazılar enformasyon yoğunudur ve doğası gereği entelektüel katılıma dayalı bir okuma gerektirmektedir. Dolayısıyla okur kitlesi de sınırlıdır. Baltacıoğlu'nun ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, derginin okuru olan az sayıdaki aydının, halkın genelinin eğitime önderlik etmesi yani bir bakıma dergiden aldıklarını çoğunluğa aktarması beklenmektedir. Halkı aydınlatma, eğitime ve halka öğretme amacını yazılarında da vurgulayan Baltacıoğlu, bu amacın sınırlı sayıdaki entelektüel okur dolayısıyla gerçekleşeceğini, özellikle öğretmen okurların kültürel olarak toplumu daha üst basamaklara taşıyacağını belirtmektedir. *Yeni Adam* bilim konularını, haberlerini, bilim insanları hakkındaki bilgileri okurların anlayacağı bir dille açıklamaya çalışmıştır. Dolayısıyla derginin, yayımlandığı dönem boyunca topluma bilimin tüm alanlarında bilgiler aktararak, bilimi açıklayarak bilim iletişimi aracı olarak çalıştığı söylenebilir.

Extended Abstract

During building a new nation after founding the Republic of Türkiye, one of the main focuses of the regime was generating well-educated, civilized, positivist-science-oriented citizens. In order to reach said goal, the newspapers and magazines shouldered important roles. Among the publications intended to nurture intellectual, and cultural quantities of individuals, was *Yeni Adam* magazine, published by İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu. First published in 1934, *Yeni Adam*, highlighted the content on science and art for built-up the new individuals of the era as seen in its name, which can be translated as 'New Man'. The magazine, having content on heavily science, signifies interest and support of Baltacıoğlu for science-oriented founding values of the republic.

The main focus of this study is to put forward contributions of *Yeni Adam* magazine, published between 1934 and 1979, and perceived itself as a school on public progress, on scientific issues. Prepared with a qualitative research design, it was aimed to trace the scientific debates, technological developments and innovations that were on the agenda in Türkiye and the world during the early Republican period, through the science publishing of *Yeni Adam*. Furthermore, it is tried to shed light on the science policy of republican era through scrutinizing the science content of the magazine. It is, also, thought that examining the *Yeni Adam*, qualified as a long-term science magazine, contains clues about standpoint of period's media and how they present the science. Thus, it is aimed to contribute historically to science communication studies, which has numbered analyses in literature. Within the scope of the study, the 541 issue of the journal, which was accessed online, was examined with the document analysis technique. The findings were classified in 5 categories as education, medicine/health, social sciences, natural sciences and technical subjects, and analyzed with descriptive method. The study is important in terms

of providing records on a period that can be considered the beginning of science communication in Türkiye, through the publications of *Yeni Adam*, known as a pioneering science journal in Türkiye's press history

In Baltacıoğlu's articles, it is underlined that both contemporary civilizations standards and progression can only be attained by science, technology, and industrial development. Lecturing in universities for many years, Baltacıoğlu emphasized goal, publishing policy, of the magazine as 'enlightening, schooling and training of the public'. Baltacıoğlu, verbalized the publishing policy of *Yeni Adam* as 'The goal is clear, to fight with the old, to vindicated the new, to speak out loudly about the crooked, the truth, and the delicate' in an article published on 2nd of January, 1936. Published routinely and written by Baltacıoğlu, pages, titled as 'Public Nurture and Public Universities' demonstrate the said attitude undoubtedly. Furthermore, an education activity, beyond magazine publishing but announced via magazine, is stand out cooperatively. Namely, foreign language, philosophy, sociology, psychology, pedagogy, and painting lessons given by *Yeni Adam*'s communication school was advertised in various times. As perceived, those lessons were done by one-to-one correspondences. The managers and teachers encouraged enrolling aforementioned lessons. In addition, lessons on subjects such as publishing, gardening and music, was advertised occasionally. The whole aim is to carry the society via improving the reader's level first. In other word, it is tried to generate the republic's civilized and intellectual individuals via magazine. As the key aspect of the magazine is to include various scientific content, significance of social science is remarkable. Namely, news and article on all kind of scientific subject can be seen in *Yeni Adam*, but news on life sciences are generally translated from foreign magazine and newspapers, and give technical information. Being an educationalist and social scientist, İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu behaves like a community engineer so that the magazine is mainly consists of social science related, public culture refining, community enlightening articles.

Baltacıoğlu's articles on education, the children and the youth schooling, rising teachers' ability on training the new generation are striking. In addition to focusing on public education, he writes series of children tales for schools. He comments in announcing article titled as 'the books for aiding teachers' on 26th of December, 1935, that his most important education activity is to write books for children and public to read by themselves. Within this context, Baltacıoğlu published 18 books in series named 'Yeni Adam Children Tales'. According to him, there are a lot of problems to solve in this country. But, "there are such ones within those big problems, which need to be named 'main problem.'" Baltacıoğlu reckons those main problems as; art Problem, pedagogy problem, philosophy problem and public problem.

As a result, in Türkiye's press history, *Yeni Adam* can be identified as an entrenched magazine, which undertakes education mission, and within this mission context, is published long-termly with relying heavily on science content.

Kaynakça

- Akyüz, Y. (1987). *Türk eğitim tarihi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yayınları.
- Altın, H. (2014). II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu ve onun eğitim ve eğitimci kavramları ile ilgili düşünceleri. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 33(55), 219-252.
- Ayhan, A. (2002). *Dünden bugüne Türkiye'de bilim-teknoloji ve geleceğin teknolojileri*.

- İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Aytaç, K. (1984). İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 17 (1), 237-248.
- Bahadır, O. (2001). *Cumhuriyet'in ilk bilim dergileri ve modernleşme*. İstanbul: İzdüşüm Yayınları.
- Bahadır, O. (2005). *Erken Cumhuriyet ve bilim*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Forumu.
- Barlas, Ş. (2007). Visions of aesthetics and culture in Yeni Adam: Republic of fine arts (1934-1950). Boğaziçi Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Bauer, M. W. (1998). La longue duree' of populer science 1830-peresent. in deveze-berthet, d. (ed.), *la promotion de la culture scientifiqueet technique: ses acteur et leurs logic*, Actes du Colloque des 12 et 13 Decembre 1996 (pp.75-92). Paris: L'Universite Paris Diderot.
- Berkes, N. (2002). *Türkiye'de çağdaşlaşma*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bernal, J. D. (2011). *Bilimin toplumsal işlevi*. (Çev. T. Ok). İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Bucher, H. J. (2019). The contribution of media studies to the understanding of science communication. *Science Communication*. A. Leßmöllmann, M. Dascal and T. Groning (Ed.). De Gruyter Mouton, p. 51-76.
- Can, Y. (2005). Toplumsal yapı ve değişme kuramlarını paradigma temelli bir sınıflandırma denemesi, *C. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 29 (1), 1-11.
- Demir, R. ve Kalaycıoğulları, İ. (2010). *Tantalos'un çocukları: Cumhuriyet döneminde bilim ve tekniğe genel bir bakış*. Ankara: Bilim Kitapevi.
- Demirci, A. (2004), *Yeni Adam Gazetesi'nde eğitim anlayışı (1934-1960 Yılları Arası)*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Durna, T. (2009). *Kemalist modernleşme ve seçkincilik*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Dursun, Y. (2009). Geçmişten bugüne Türkiye'nin bilim ve teknolojide kat ettiği mesafe, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36-69.
- Dursun, Ç. (2010). Dünyada bilim iletişiminin gelişimi ve farklı yaklaşımlar: toplum için bilimden toplumda bilime. *Kurgu Online International Journal of Communication Studies*, 23 (1), 1-35.
- Findley, V. C. (2011). *Modern Türkiye Tarihi*, (Çev. G. Ayas), İstanbul: Timaş Yayınları.
- Geoffrey, T. and Durant, J. (1987). Why should we promote the public understanding of science?. *Scientific Literacy Papers*, edited by M. Shortland (Oxford: Department of External Studies). 1-14.
- Gültekin Akçay, Z. (2021). İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun iletişim araştırmalarına katkıları. *Selçuk İletişim Dergisi*, 14(1), 383-407.
- Günergün, F. (1995). Darülfünun fúnun (fen) fakültesi mecmuası (1916-1933), *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, 1: 285-349.
- Güngör, M. (2008). Çağının önünde koşan bir aydın: İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu. *Mersin*

- Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 54-64.
- Kahraman, H. B. (2008). *Türk siyasetinin yapısal analizi-I*. İstanbul: Agora Kitaplığı
- Kazdağlı, G. (1998). *Atatürk ve bilim*. İstanbul: İnterpo Yayıncılık.
- Koloğlu, O. (1997). *Halka doğru bilim*. İstanbul: Türk Bilim Tarihi Kurumu Yayınları.
- Korlaelçi, M. (1985). Pozitivizmin Türkiye'ye girişi. *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. (2), 209-220.
- Nature Biotechnology*. (2009). Science communication reconsidered. 27(6), 514-518.
- Nelkin, D. (1994). *Bilim nasıl satılır*. İstanbul: Şûle Yayınları.
- Okur, M. (2005). Millî mücadele ve Cumhuriyetin ilk yıllarında millî ve modern bir eğitim sistemi oluşturma çabaları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 199-217.
- Özata, M. (2007). *Atatürk bilim ve üniversite*. Ankara: Tübitak Popüler Bilim Kitapları.
- Özdemir, H. (1985). Cumhuriyet döneminde bilimsel ve teknolojik araştırma, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, 1, 266-276.
- Öztürk, S. (2010). Halk eğitimi ve kitle iletişim araçları. Nazife Güngör (Der.), *Cumhuriyet Döneminde İletişim Kurumlar, Politikalar* (s.181-210) içinde. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Short, D. B. (2013). The public understanding of science: 30 years of bodmer report. *School Science Review*, 95 (350), 39-44.
- Şapolyo, E.B. (1971). *Türk gazetecilik tarihi ve her yönüyle basın*. Ankara: Güven Matbaası.
- Şenşekerci, E. (2014). *Söylev (1919-1927) ve demeçler (1928-1938)*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi
- Tellan, T. ve Güngör, N. (2010). Türkiye'de dergiciliğin gelişim sürecine genel bakış. Nazife Güngör (Der.), *Cumhuriyet döneminde iletişim kurumlar, politikalar*. (s.231-242) içinde. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Thomas, G. ve Durant, J. (1987). Why should we promote the public understanding of science? In M. Shortland (Ed.), *Scientific Literacy Papers*, (p. 1– 14). Oxford, UK: University of Oxford.
- Timur, T. (1983). Atatürk ve pozitivizm, *Cumhuriyet dönemi Türkiye ansiklopedisi*, 1, 94-96.
- Tokgöz, A.İ. (2012). *Matbuat Hatıralarım (1888-1914)*. Alpay Kabacalı (Haz.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Topuz, H. (2003). *II. Mahmut'tan holdinglere Türk basın tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Türkkan, Y. (2008). *Türk modernleşmesinde Yeni Adam dergisi (1934-1938)*. Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılapları Tarihi Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Türkkan, Y. (2011). Cumhuriyet öyküsünün kahramanını yaratmak: *Yeni Adam*. *Türk Yurdu*, 31(285), 165-171.
- Uğural, C. (2016). Cumhuriyet'in bilim ve teknoloji politikası (1923-1950). *Dört Öge*, 8, 113-132.

- Ulusoy Nalcıoğlu, B. (2005). Tanzimat dönemi Türk gazeteciliği ve Türk basınının ilkleri. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 253-267.
- Ülken, H. Z. (2011). *Türkiye’de çağdaş düşünce tarihi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Yapar Gönenç, A. (2007). Türkiye’de dergiciliğin tarihsel gelişimi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 29, 63-78.
- Yapar Gönenç, A. ve Ulusoy Nalcıoğlu, B. (2018). Yazınsal içerikli dergilerimize kısa bir bakış. Aydın Ziya Özgür ve Aytekin İşman (Ed.). *İletişim Çalışmaları 2017* (s.14-43) içinde. Sakarya Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 186.
- Yıldız, F. (2017). *Türkiye’nin modernleşme sürecinde değişen kadın rollerinin basın aracılığıyla sunuluşu (1930-1938)*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kayseri.
- Yeni Adam*, 1934 -1979. Ankara: Nur Matbaası
- Yeni Adam* dergisi, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/yeni-adam-dergisi>, Erişim Tarihi: 20.03.2022.

Araştırmacı Katkı Oranı: *Araştırmacılar çalışmaya eşit oranda katkı sunmuştur.*

Destekleyen Kurum/Kuruluşlar: *Herhangi bir kurum/kuruluştan destek alınmamıştır.*

Çıkar Çatışması: *Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.*